

Mleč

Kronologija

Sastavio: Velimir Visković
Uredila: mr. sc. Maja Šojat-Bikić

7. srpnja 1893.

Rodio se u Zagrebu, u Dugoj (danas Radićevoj) ulici br. 7, Miroslav Milan Krleža u obitelji gradskoga redarstvenog nadstražara Miroslava i kućanice Ivke.

1893-1899.

Obitelj se često seli: nekoliko dana nakon Miroslavljeva rođenja sele u Petrovu ulicu, potom u ulicu Nad lipom, u školu će mali Krleža krenuti iz stana na Bijeničkoj cesti. U najranijem djetinjstvu na njega snažno utječe baka po majci Terezija Drožar, koja s kćerinom obitelji živi do 1902. kad će se preseliti sinu u Pariz; utjecaj bake Drožar-Goričanec na vlastito formiranje Krleža je dojmljivo opisao u memoarskim zapisima *Djetinjstvo u Agramu godine 1902-03.*

1899-1903.

Krleža polazi nižu pučku školu na Kaptolu, završava je 1903., izvrstan je učenik, sva

četiri razreda svršio je ocjenom *prvi red s odlikom.*

1903-1908.

U jesen 1903. upisuje Kraljevsku veliku dolnjogradsku gimnaziju u Zagrebu; popušta u učenju, ocjene u prvom i drugom razredu uglavnom su mu osrednje; u tom razdoblju prekida s katoličkom praksom, odbija ministrirati. U trećem razredu sukobljava se sa svojim razrednikom profesorom latinskoga i grčkoga Dragutinom Müllerom te u rujnu 1906. prelazi u Kraljevsku veliku gornjogradsku gimnaziju. Međutim, unatoč promjeni škole ponavlja četvrti razred gimnazije zbog tri *druga reda* (latinski, grčki i fizika).

Krležina obitelj se i u ovom razdoblju selila: 1904. iz Bijeničke ceste na Ilički trg 4, a 1905. u Prilaz 5a.

1908-1911.

Razočaran, povrijeđena ponosa zbog lošeg uspjeha u gimnaziji, Krleža odlučuje, unatoč očevu protivljenju, otići iz Zagreba na dalje školovanje; odlučuje se za Kadetsku školu u Pečuhu. Budući da je nastava na mađarskom, intenzivno uči taj jezik, čita mađarske književnike, posebno ga oduševljava Petöfi. Otkriva i skandinavske pisce, osobito ga zaokupljaju Strindberg i Ibsen, čak pokušava i prevoditi Ibsenovu *Gospođu s mora*. Počinje čitati i filozofsku literaturu, osobito Schopenhauera. Jedan je od najboljih učenika; stoga nakon završenoga trećeg razreda dobiva carsku stipendiju za vojnu akademiju.

1911-1913.

U jesen 1911. upisuje mađarsku vojnu akademiju Ludoviceum u Budimpešti, koja je početkom stoljeća velegrad s 900 000 stanovnika (deset puta više od onodobnog

Zagreba). Iako je dosta akademaca južnoslavenskog podrijetla, jedini je Krleža među njima deklarirao hrvatski jezik kao materinski (ostali su istaknuli mađarski očekujući povoljniji tretman). Posebnu važnost za njegovo intelektualno sazrijevanje u tom razdoblju ima čitanje Nietzscheovih djela. Zaokuplja ga i politika; rješenje hrvatskoga pitanja vidi u Supilovu političkom programu: realizacija hrvatske državnosti uz potporu prečanskih Srba, u sklopu južnoslavenske federacije zasnovane na ravnopravnosti državnih entiteta. Ponesen tim političkim idejama u svibnju 1912. odlazi u Beograd s namjerom da se priključi srpskoj vojsci koja se priprema za Balkanski rat. Srpske vojne vlasti ga odbijaju pa se vraća u Budimpeštu. U travnju 1914. dobivši zdravstveni dopust uputio se za Pariz u kojem će ostati mjesec dana; potom preko Marseillea putuje za Solun pa u Skoplje gdje se ponovo pokušava priključiti srpskoj

vojsci. Ponovo je odbijen; vraća se u Zagreb. U međuvremenu je na Ludoviceumu protiv njega pokrenut disciplinski proces: 10. V. 1913. Profesorsko generalno vijeće donijelo je odluku o Krležinu isključenju iz Ludoviceuma.

1913-1914.

Odlučuje posvetiti se književnom radu: u drugoj polovici 1913. piše *Legendu*, *Maskeratu* i prvu verziju *Salome*. Započinje i roman *Trula zemlja* koji nikad neće završiti. Mašta i o pisanju dramske pentalogije u kojoj je "htio da nacрта pet giganata, pet monumentalnih figura: Krista, Mikelandela, Kolumba, Kanta i Goju".

U siječnju 1914. u *Književnim novostima* počinje izlaziti prvi Krležin tiskani tekst *Legenda* (objavljen u četiri nastavka od 24. I. do 14. II. 1914.). Potom u *Književnim novostima* objavljuje i *Maskeratu* (svibanj 1914.) i prozni zapis *Fragmenti* (lipanj

1914.); u lipnju 1914. objavljivanjem teksta *Zaratustra i mladić* započinje suradnju i u časopisu *Savremenik*. Nakon početka I. svjetskog rata austrougarske vojne vlasti pozivaju ga na regrutaciju; oslobođen je vojne obveze zbog nedovoljne tjelesne težine (imao je samo 46 kilograma).

1915-1916.

U travnju 1915. u listu *Obzor* objavljuje vojni komentar *Barun Konrad* kojim u uvjetima vojne cenzure, koristeći se sredstvima hiperbolične laudacije, pokušava ismijati načelnika austrijskoga glavnog stožera. Piše dramske tekstove *U predvečerje*, *Kraljevo* i *Leševi*, nudi ih ravnatelju drame HNK Josipu Bachu, koji ih odbija.

Mobiliziran je u prosincu 1915., siječanj i veljaču 1916. provodi u školi za pričuvne časnike u Zagrebu, u ožujku uvježbava

vojnike na poligonima u zagrebačkoj okolini. U travnju mu je ustanovljena influenza i početak tuberkuloze; liječi se u Zagrebu, a lipanj provodi kao rekonvalescent u Lovranu. Nakon oporavka u srpnju odlazi na galicijsku frontu, gdje provodi dva mjeseca; potom se vraća u Zagreb jer mu se ponovo pojavljuje zaliječena bolest pa je privremeno oslobođen vojne službe. U crkvi sv. Marka susreće Leposavu Kangrgu koju je upoznao još kao djevojčicu, jer je prijateljevao s njezinim ujakom Danom Vuksanom.

1917.

Od siječnja do svibnja 1917. boravi u arbajterhilfeskompaniji u Požegi, u svibnju kao poznavatelj triju državnih jezika prelazi u prevodilački odsjek zagrebačkog zapovjedništva, a u listopadu u Ured za pomoć postradalima u ratu. Vojna služba omogućuje mu intenzivnije sudjelovanje u

društvenom životu i objavljivanje književnih i novinskih tekstova. U kolovozu ponovo susreće Leposavu; uzajamna naklonost prerasta u ljubav; Krleža prekida dotadašnju vezu s učiteljicom u Prišlinu Mimicom Kantoci. U vlastitoj nakladi (uz financijsku pomoć prijatelja slikara Ljube Babića) objavljuje simfoniju *Pan* kao samostalnu knjigu, a u nakladi Društva hrvatskih književnika tiska *Tri simfonije*; u časopisu *Savremenik* br. 5 tiska *Hrvatsku rapsodiju*. Radi kao redaktor u socijaldemokratskom listu *Sloboda* za koji piše niz vojnih i političkih članaka.

1918.

Izaziva skandal na glavnoj skupštini Društva hrvatskih književnika na kojoj sudjeluje iako nije član društva: napada članove društva da se bave efemernim problemima dok svijet pod utjecajem ruske revolucije doživljava sudbinske promjene. U listopadu je akter još jednog ekscesa: napada organizatore skupa dobrodošlice srpskim oficirima u dvorani Sokola. Zajedno s A. Cesarcem inicira potpisivanje otvorenog pisma regentu Aleksandru u kojem zahtijevaju od njega da se odrekne prijestolja u korist republikanskog uređenja nove države. Piše niz angažiranih novinskih tekstova za *Slobodu*, *Pravdu*, *Novo društvo* i *Hrvatsku riječ*. Objavljuje pjesničke zbirke *Pjesme I* i *Pjesme II* te knjigu drama *Hrvatska rapsodija* u kojoj su osim naslovnog djela bili još *Kraljevo* i *Cristoval Colon (Kristofor Kolumbo)*.

1919.

Zajedno s prijateljem iz djetinjstva Augustom Cesarcem uređuje polumjesečnik *Plamen*: od 1. I. do 1. VIII. izišlo je petnaest brojeva. Već u prvom broju objavljuje manifestni tekst *Hrvatska književna laž* u kojemu se obračunava s mitovima hrvatske kulturne tradicije. U svakom broju Krleža je i glavni autor: uz ostale tekstove u njemu je objavio drame *Michelangelo Buonarroti* i *U predvečerje* te pripovijetke *Hodorlahomor Veliki* i *Veliki meštar sviju hulja* te niz esejističkih i polemičkih tekstova. Posebno je oštra njegova polemika protiv ravnatelja drame HNK Josipa Bacha koji mu je u ratnim godinama odbio desetak dramskih tekstova. U ožujku bučnim prosvjedom prekida predstavu Petra Petrovića Pecije *U naviljcima* prosvjedujući protiv repertoarne politike HNK. Tiska pjesničke zbirke *Pjesme III* i *Lirika*. U *Plamenu* je najavljivao i skoro pojavljivanje velikoga

domobranskoga historičkog romana u četiri dijela *Hodna satnija*, ali to djelo nikad nije tiskano, vjerojatno su neki njegovi fragmenti transformirani u pripovijetke iz ciklusa *Hrvatski bog Mars*.

Vjenčao se s L. Kangrgom 14. XI. 1919.

1920.

Angažira se u radu Komunističke partije, nastupa na mnogobrojnim političkim skupovima. U jesen se seli u Dugu Rijeku gdje je njegova supruga dobila posao učiteljice. Potkraj godine u zagrebačkom HNK-u pripremaju praizvedbu drame *Galicija*, no do prve Krležine premijere na pozornici nacionalne kazališne kuće nije došlo zbog proglašenja *Obznane* kojom je zabranjena komunistička djelatnost; predstava je skinuta s repertoara na dan premijere 30. XII. 1920.

1921.

Teško podnosi izolaciju u zaostaloj hrvatskoj provinciji, stoga se već u ljeto 1921. mladi bračni par vraća u Zagreb. Tiska knjige *Magyar királyi honvéd novela i Hrvatska rapsodija* (ovaj put u knjizi su uz naslovni tekst još pripovijetke *Smrt Franje Kadavera* i *Veliki meštar sviju hulja*). Radi na romanu *Leševi* (neobjavljen) i *Vražjem otoku*; objavljuje u časopisima *Savremenik*, *Kritika* i *Nova Evropa* novele iz ciklusa *Hrvatski bog Mars* i jakobinskog ciklusa. Politički je angažiran u obrani komunističkog atentatora Alije Alijagića te u akcijama Odbora za pomoć gladnima u Rusiji.

1922.

Radi na romanu *Zeleni barjak* (ostat će nedovršen), građu romana preradit će u dramu *Vučjak*. Objavljuje roman *Tri kavalira gospođice Melanije* (u knjizi stoji da je 1920. kao godina tiskanja, ali stvarno se pojavila dvije godine kasnije). Objavljene su mu u časopisima i drame *Adam i Eva*, *Galicija* i *Golgota* te novela *Smrt Florijana Kranjčeca*. 3. XI. 1922. praižvedena je u režijskoj postavci Branka Gavelle *Golgota*, prva Krležina drama izvedena na pozornici HNK za koju je dobio prvu od ukupno pet svojih Demetrovih nagrada za najbolji dramski tekst. Od tete Josipe Horvat Navratil (tete Pepe) nasljeđuje stan u Kukovićevoj 28 (kasnije Kraljice Marije 32) i znatnu svotu novaca što će mu pomoći da prevlada permanentne financijske i stambene probleme. Kao već afirmiran pisac učlanjuje se u Društvo hrvatskih književnika s namjerom da pomogne sindikalno

organiziranje pisaca te obnovi časopis DHK *Savremenik*.

1923.

U travnju odlazi u Mostar, gdje se susreće s Aleksom Šantićem, potom u Dubrovnik, gdje se susreće s Gjivom Supilom, bratom Franovim, prikuplja građu za romansiranu biografiju o Supilu, koju neće napisati, ali će sljedećih godina objaviti niz eseja o njemu. Pokreće novi časopis *Književnu republiku*, prvi broj izlazi u listopadu, a izlazit će sve do srpnja 1927. S koprivničkim tiskarom Vinkom Vošickim (koji tiska i novi Krležin časopis) sklapa ugovor o tiskanju svojih *Sabranih djela*. Međutim, od planiranih 13 svezaka tiskana su samo dva: u studenome 1923. izlazi nova Krležina drama *Vučjak*, a u travnju 1924. knjiga *Novele*. *Vučjak* će 30. XII. 1923. biti praižveden na pozornici HNK, Krleža i za tu dramu dobiva Demetrovu nagradu.

1924.

Uglavnom je zaokupljen radom na *Književnoj republici* u kojoj objavljuje te godine čak tridesetak autorskih priloga. Uz pjesme u prozi i novele posebnu važnost imaju polemički eseji *Deset krvavih godina* i *Balkanske impresije* u kojima podvrgava oštroj kritici aktualnu jugoslavensku političku stvarnost. Polemizira s reprezentantima monarhističkog i integralističkog jugoslavenstva (J. Dučić, V. Dvorniković, S. Parmačević, B. Popović, A. Šantić i dr.). Nakladni zavod Neva objavljuje *Vražji otok* kao samostalnu knjigu. - Sredinom godine putuje u Berlin preko Beča i Drezdena. Namjerava produžiti s delegacijom KPJ na V. kongres Kominterne, ali budući da nije dobio sovjetsku vizu, vraća se u Zagreb. Dojmove s tog puta opisao je u nizu putopisnih eseja koji će 1926. ući u prvi dio knjige *Izlet u Rusiju*.

1925.

Potkraj veljače, dobivši rusku vizu i rješivši probleme s jugoslavenskom putovnicom, napokon kreće u Sovjetski Savez gdje će ostati do sredine svibnja. O boravku u SSSR-u održat će po povratku više javnih predavanja i objaviti niz tekstova u *Obzoru* i *Književnoj republici*. Prema vlastitim riječima, tamo se susreo s Lunačarskim, pregovarao s uglednim redateljem Tairovom o postavljanju *Golgote*, sudjelovao u radu Seljačke internacionale pod pseudonimom Mirković; izbjegao je susret sa Staljinom kako ne bi morao komentirati nezadovoljavajuće stanje u KPJ. - U Zagrebu su mu u HNK u svibnju postavljene praizvedbe dviju drama: 19. V. *Michelangelo Buonarroti* (Demetrova nagrada), a 29. V. *Adam i Eva*. Polemizira s braćom Lujom i Ivom Vojnovićem, A. Kovačem, M. Ćurčinom, S. Pandurovićem, M. Radoševićem.

1926.

Tiska knjigu *Izlet u Rusiju*. Piše polemičke tekstove protiv M. Marjanovića, D. Domjanića, L. Žimbreka, O. Ivekovića, I. Vojnovića. U tekstovima *O Stjepanu Radiću* i *Nekoliko riječi o malograđanskom historizmu hrvatsva uopće* napada oportunistam Radića i zaokret HSS-a koji 1925. ulazi u kraljevsku vladu. Brani intendanta Julija Benešića od napada zbog lošeg finansijskog stanja i slabog repertoara HNK. Tiska eseje o Goyi, Proustu, Groszu, Shawu u kojima eksplicira svoje stavove o europskom građanstvu i njegovoj kulturnoj tradiciji; u njima poetički elaborira ideje kojima će se baviti u glembajevskom ciklusu. Objavljuje i novelistički fragment *U magli* (poslije uključen u novelu *Ivan Križovec*) kojim započinje svoj veliki dramsko-novelistički građanski ciklus. 10. svibnja umire Krležina majka Ivka.

1927.

Pojavljaju se finansijski problemi u izlaženju *Književne republike*, do srpnja 1927. izišli su samo brojevi 1, 2 i 3-4. Kraljevsko državno odvjetništvo zabranjuje dvobroj 3-4 zbog komunističke propagande; iako je sud u studenome donio oslobađajuću presudu, Krleža odustaje od daljnjeg izdavanja časopisa. U tiskanim brojevima objavio je niz polemičkih eseja među kojima se ističe *O našoj inteligenciji*. Intenzivno radi na glembajevskom ciklusu.

1928.

Početak godine završava prvi dramski tekst ciklusa *U agoniji* (objavljena u *Hrvatskoj reviji*, 1-2). Na sceni osječkoga kazališta 12. IV. drži čuveno predavanje u kojem se kritički osvrnuo na svoje dramske početke i objasnio poetiku svojih novih dramskih tekstova. Praizvedba drame održana je u zagrebačkom HNK 14. IV. (još jedna Demetrova nagrada). - U toku godine Krleža je objavio više novela glembajevskog ciklusa te političkih eseja posvećenih akterima jugoslavenskog ujedinjenja (*Slom Frana Supila*, *O Ivanu Meštroviću*). Nakon atentata na S. Radića objavljuje nekrološki intoniran tekst *Stjepan Radić 8. VIII. 1928.* u kojem dotadašnju kritičnost zamjenjuje uravnotežen prikaz kompleksnosti uloge karizmatškog političkog lidera u povijesnim zbivanjima. Drama *Gospoda Glembajevi* tiskana je kao 56. knjiga Redovitih izdanja DHK.

1929.

Praizvedba *Gospode Glembajevih* održana je 14. II. u zagrebačkom HNK (peta Krležina Demetrova nagrada). Nakon uvođenja šestojanuarske diktature represivne mjere primijenjene su i nad Krležom: 17. VI. uhićen je zbog komunističke propagande; saslušava ga šef zagrebačke policije J. Bedeković; nakon nekoliko dana pušten je iz pritvora. U *Književniku*, *Savremeniku* i *Hrvatskoj reviji* objavljuje više novelističkih fragmenata glembajevskog ciklusa te eseje među kojima se ističe *O patru dominikancu Jurju Križaniću. 1619-1683.*

1930.

Tekstom *Pro domo sua* (*Književnik* br. 2) započinje polemiku s kritičarima svojih predstava (Maixner, Horvat, Tomašić i dr.). Priprema polemičku knjigu *Tri urednika*, ali u posljednji trenutak odustaje od tiskanja već složene knjige. Pred 800 oduševljenih slušatelja drži u Glazbenom zavodu u travnju predavanje polemizirajući sa svojim protivnicima. 14. IV. održana je u zagrebačkom HNK praizvedba *Lede*. Započinje rad na romanu *Gnjile naranče* (koji će kasnije nazvati *Povratak Filipa Latinovicza*).

1931.

Početakom 1931. boravi u Beogradu gdje pregovara s P. Bihaljijem o tiskanju novog romana i o mogućnosti objavljivanja sabranih djela; pregovori propadaju. U nakladi drugoga beogradskog izdavača Gece Kona tiska *Knjigu pjesama*, a u nakladi Srpske književne zadruge knjigu *U agoniji*. O obnovljenu Krležinu interesu za poeziju svjedoče i eseji o pjesništvu koji se pojavljuju paralelno s novom zbirkom: *O Kranjčevićевой lirici*, *O nemirima današnje njemačke lirike*. Krajem godine putuje u Brno, gdje Gavella priprema premijeru *Gospode Glembajevih*, i u Prag, gdje mu je objavljena zbirka *Hrvatski bog Mars*.

1932.

U Pragu se po nalogu KPJ sastaje sa S. Pribićevićem, koji je otišao u emigraciju nakon sukoba s kraljem; nagovara ga da ode u Moskvu. U Zbraslavu kraj Praga završava *Povratak Filipa Latinovicza*. U veljači odlazi u Varšavu u kojoj se druži s Julijem Benešićem; upoznaje književnicu Z. Načkovsku, razvija se blizak prijateljski odnos. Za boravka u Pragu i Varšavi nastoji ishoditi sovjetsku vizu jer namjerava otići u Moskvu zbog pregovora s Kominternom o pokretanju internacionalnoga komunističkog časopisa. Ne dočekavši vizu, početkom lipnja preko Beča putuje u Pariz gdje ostaje tri mjeseca; nastavlja kontakte s predstavnicima Kominterne. – U siječnju, dok je boravio u Čehoslovačkoj, pojavila se polemička knjiga *Moj obračun s njima*. U drugoj polovici godine počinju izlaziti *Sabrana djela* u izdanju Minerve (planirana u 18 knjiga).

Do kraja godine izlaze četiri knjige:

Glembajevi, *Povratak Filipa Latinovicza*, *Eseji*. *Knjiga prva* i *Knjiga lirike*.

1933.

Izlaze nove knjige *Sabranih djela: Hrvatski bog Mars, Hiljadu i jedna smrt, Simfonije i Legende*. Državno tužilaštvo zabranjuje *Hiljadu i jednu smrt*. Budući da nema časopisa u kojemu bi mogao objavljivati (Matica hrvatska, pod vodstvom Filipa Lukasa, onemogućila mu je objavljivanje u svojim izdanjima), nagovara prijatelja Vasu Bogdanova da pokrene časopis *Savremena stvarnost* u kojem će objaviti važne eseje (*Moja ratna lirika, Hrvatska smotra, Evropa danas*). - U travnju priprema novo predavanje u kojemu bi u Glazbenom zavodu govorio o hrvatskoj književnosti; to izaziva snažan otpor desnih intelektualnih krugova, tzv. bitku plakatima; naposljetku policija zabranjuje predavanje. - Objavljuje

Predgovor "Podravskim motivima" Krste Hegedušića koji lijeva inteligencija doživljava kao čin Krležine kritike socijalne umjetnosti. Uz napade katoličke desnice, Krleža se suočava i s napadom ljevice: u lijevom časopisu *Kultura* objavljen je polemički tekst B. Hermana *Quo vadis, Krleža?*. Vrh KPJ privremeno smiruje taj sukob.

1934.

Početakom 1934. Krleža u Beogradu pokreće časopis *Danas* (od siječnja do svibnja objavljeno je pet brojeva, nakon policijske zabrane petog broja časopis prestaje izlaziti); uređuje ga zajedno s Milanom Bogdanovićem. U časopisu je Krleža objavio ukupno tridesetak autorskih priloga (pjesama, dramskih fragmenata, eseja, polemika, putopisa). Već u prvom broju tiska tekst *Najnovija anatema moje malenkosti* polemizirajući istodobno i s

ljevičarima i s desničarima, što otvara obje polemičke fronte. Minerva je nakon devete knjige *Sabranih djela U logoru. Vučjak (Dvije drame)*, podvrgnuta permanentnim policijskim pritiscima, prisiljena obustaviti daljnji tisak djela. Krležu osim političkih sukoba u to vrijeme intenzivno zaokuplja Juraj Križanić: još je u prospektu za *Sabrana djela* najavio roman o njemu, a u repertoaru HNK za sezonu 1934/35. bila je najavljena i drama o Križaniću; oba su projekta ostala nerealizirana.

1935.

Nakon prestanka diktature, u pripremama za izbore Krleža se ponovo politički angažira. Piše *Teze za jednu diskusiju iz godine 1935.* u kojima obrazlaže svoje stavove o poziciji lijevih snaga. Radi na *Baladama Petrice Kerempuha* i romanu *Banket u Blitvi*. Seli se iz Kraljice Marije 32 u Mihanovićevu 16. Iz tiska izlazi zbirka eseja *Evropa danas*.

1936.

U ljeto objavljuje izbor *Balada* u *Ljubljanskom zvonu*, br. 7-8, a potom ljubljanska Akademska založba tiska i cijelu zbirku.

1937.

U siječnju je u Osijeku na praizvedbi drame *U logoru*, a potom putuje i na premijeru iste drame u Skoplje. Seli se u Radišinu 14. Lipanj i srpanj provodi u Italiji. Sredinom 1937. Biblioteka nezavisnih pisaca oglašava izlazak *Djela Miroslava Krleže* u šest knjiga. Te godine pojavit će se četiri: *Pjesme u tmini*, *Golgota*, *Novele* i *Deset krvavih godina* (policijski zabranjena). Susreće se s Josipom Brozom (*Titov povratak godine 1937*), razgovaraju o situaciji u Sovjetskom Savezu i komunističkom pokretu u Jugoslaviji.

1938.

Izlaze zbirka eseja *Eppur si muove* (policijski zabranjena) i *Knjiga proze*. Unatoč zabranama, zadovoljan postignutim komercijalnim učinkom, nakladnik BNP odmah pokreće tzv. jubilarno izdanje *Djela Miroslava Krleže*; u sklopu njega pojavljuju se dva nova romana: *Na rubu pameti* i *Banket u Blitvi* (I. knjiga). - Odbija prijedlog vrha ilegalne KPJ da na izborima 1938. bude istaknut na izbornoj listi legalne Stranke radnog naroda; to pojačava tenzije u njegovu odnosu s KPJ.

1939.

U sklopu jubilarnog izdanja *Djela* objavljuje drugu knjigu *Banketa u Blitvi* i *Knjigu studija i putopisa*. U veljači pokreće novi časopis *Pečat*; iako je ključni čovjek časopisa, Krleža je do dvobroja 8-9 potpisan samo kao član uredništva, tek potom je

glavni urednik. Već u prvom dvobroju Krleža i M. Ristić tiskaju tekstove koji će potaknuti novu fazu polemika na ljevici. U svibnju 1939. sastaje se s generalnim sekretarom KPJ J. Brozom Titom koji ga uzaludno nastoji uvjeriti da prekine polemiku. Sukob kulminira objavljivanjem Krležina *Dijalektičkog antibarbarusa* u dvobroju 8-9 u kojem se on oštro obračunava sa zagovornicima tzv. socijalne literature i ideolozima KPJ.

1940.

Vrh KPJ organizira rad na zborniku *Književne sveske* u kojemu su Krleža i njegovi suradnici prokazani kao trockisti i revizionisti; na listopadskoj V. zemaljskoj konferenciji KPJ još jednom je oštro osuđena pečatovska grupa. Nakon trobroja 13-15 *Pečat se gasi*.

1941 - svibanj 1945.

Nakon uspostave NDH Krleža kao prononsirani ljevičar ulazi u razdoblje krajnje nesigurnosti, ustaška vlast ga je u prvim mjesecima nekoliko puta pritvarala. Njegove knjige su zabranjene i spaljene, ime mu se javno ne spominje, izbačen je iz čitanki. Na odlazak u partizane ne pomišlja jer se pribojava svojih protivnika iz sukoba na ljevici. Prijatelj liječnik Đuro Vranešić, blizak ustaškome vrhu, sklanja ga u svoj sanatorij na Zelengaju. Nakon kapitulacije Italije 1943. odnos ustaškog režima prema Krleži bitno se mijenja: u rujnu 1943. A. Pavelić ga poziva na razgovor nudeći mu da se uključi u javni život preuzimanjem neke od vodećih dužnosti u kulturnim institucijama. Krleža ponudu odbija. U izolaciji piše dnevničke zapise i niz eseja; proučava građu za djela o Areteju i J. Križaniću.

1945.

Rukovodstvo KPJ odlučuje da Krleži ponudi mogućnost uključivanja u javni život; on sudjeluje u obnovi rada Društva književnika, uključen je u uredništvo časopisa *Republika*. U prvom broju objavljuje programatski članak *Književnost danas*. U prosincu se sastaje s Titom u Beogradu; dogovaraju se da se predratni sukob ne obnavlja te da se Krleža lojalno uključi u kulturni život. Pokušava uz pomoć Titove intervencije sačuvati život Vranešiću; ne uspijeva zbog opstrukcije lokalnoga političkog vodstva. – Zagrebačka Suvremena naklada Jos. Čaklović u vlasništvu S. Oreškovića pokrenula je 1945. novo izdanje *Djela Miroslava Krleže*, ali je izdavanje prekinuto nakon objavljivanja dvaju početnih svezaka *Glembajevi I-II*.

1946 - 1949.

U toku 1946. postaje članom, a potom i potpredsjednikom JAZU; sljedećih će godina u njezino članstvo uvesti niz mladih pisaca lijeve orijentacije, očito s namjerom da promijeni ideološku strukturu akademije. Ponovo seli: vraća se u Ulicu braće Kavurić (nekadašnju Kukovićeve) na br. 21. Putuje u službenoj delegaciji u Mađarsku 1947. (opisat će to u putopisu *Izlet u Mađarsku 1947*). Nakon objavljivanja *Rezolucije Informbiroa* intenzivno se uključuje u kampanju potpore Titu. Sudjeluje na V. kongresu KPJ. Kao osoba posebnog Brozova povjerenja drugu polovicu 1948. i početak 1949. uglavnom provodi u Brozovoj blizini u Beogradu. Odbija političke funkcije, prihvaća političko djelovanje u pozadini visoke politike u formuliranju nove ideološke paradigme, osobito na području kulture. Sudjeluje u radu II. kongresa Saveza književnika Jugoslavije u veljači 1949; u

njegovu referatu, koji je u znaku općenitih fraza, još nema naznaka korjenitih promjena koje će zagovarati na kongresu u Ljubljani. U toku 1949. započinje pripreme za veliku parišku *Izložbu srednjovjekovne umjetnosti naroda Jugoslavije* kojom namjerava u svjetskoj kulturnoj metropoli prezentirati kulturnu tradiciju južnih Slavena. Krleža posebnu pozornost posvećuje ne samo kulturnoj baštini jadranskih gradova i srpsko-makedonskih fresaka već i bogumilskim spomenicima, po njegovu sudu najautohtonijem izrazu naše kulturne posebnosti. U listopadu 1949. odlazi u Pariz gdje odsjeda u rezidenciji jugoslavenskog ambasadora, svojeg prijatelja književnika Marka Ristića – U tom razdoblju tiska manji broj novih esejističko-publicističkih tekstova, a u sklopu Nakladnog zavoda Hrvatske pokrenuta je edicija *Djela Miroslava Krleže* koja će nakon objavljivanja šest knjiga biti prekinuta 1950.

zbog nove edicije *Sabраниh djela* u izdanju Zore.

1950 - 1951.

Pariška je izložba otvorena u ožujku 1950; Krleža boravi u Francuskoj sve do ljeta. Nakon povratka uvjerava jugoslavenske političke rukovodioce u nužnost pokretanja enciklopedije koja bi sabrala cjelokupno znanje o narodima Jugoslavije. Inicijativa je prihvaćena te je posebnom Uredbom savezne vlade 5. X. 1950. osnovan Leksikografski zavod FNRJ, a Krleža imenovan njegovim direktorom: u pedesetosmoj godini Krleža prvi put u životu dobiva stalan posao. U dogovoru s Brozom, Đilasom i Kardeljem ishodio je dopuštenje da u Zavodu uposli niz intelektualaca građanske provenijencije, pa čak i pripadnike međuratnih nacionalističkih i katoličkih krugova; dovodi i svoje protivnike iz predratnih polemika: Matu

Ujevića, Krunu Krstića, Milana Ćurčina i dr. Uz pomoć iskusnog leksikografa, nekadašnjega glavnog urednika *Hrvatske enciklopedije*, M. Ujevića organizira komplicirani redakcijski ustroj *Enciklopedije Jugoslavije*. U toku 1950. sukobljava se sa predsjednikom Društva književnika Slavkom Kolarom koji je prosvjedovao što nije izabran za člana JAZU već je prednost dana Krležinu prijatelju Ervinu Šinku. Neugodna afera završava Kolarovim isključenjem iz DKH, što govori o Krležinu ojačanom društvenom utjecaju. U toku ovih dviju godina objavio je petnaestak tekstova, uglavnom esejističkih komentara pariške izložbe te tekstova o povijesti medicine (*O Klaudiju Galenu, Poezija u starogrčkoj medicini*).

1952.

Seli se u stan na Gvozdu 23 u kojem će ostati do kraja života. Nezadovoljan

časopisom *Republika* koji je neko vrijeme uređivao, a potom u njemu redovito surađivao, okuplja vodeće književnike i intelektualce iz Jugoslavije s namjerom da pokrene novi časopis *Danas* 1952. koji bi nastavio tradiciju predratnog Krležina istoimenog časopisa. Inicijativa propada jer je M. Đilas u Beogradu pokrenuo časopis *Nova misao* s identičnom koncepcijom; Krleža sudjeluje u pokretanju *Nove misli*, ali ne prihvaća ponuđenu uredničku funkciju. – Na III. kongresu Saveza književnika Jugoslavije održanom u Ljubljani 5. – 7. X. 1952. održao je referat u kojem je odbacio normativnu poetiku socijalističkog realizma pledirajući za sintezu umjetničke slobode i socijalističkog idejnog angažmana. - Uz *Ljubljanski govor* te tekstove vezane za enciklopediju objavljuje i memoarski tekst *Djetinjstvo u Agramu 1902-03* (*Republika*, br. 12).

1953.

Godina je u znaku slavljenja šezdesete obljetnice Krležina rođenja, proslava kulminira u prosincu otvaranjem izložbe *Miroslav Krleža na jugoslavenskim pozornicama* i svečanom matinejom u HNK-u. Počinju izlaziti knjige *Sabranih djela* u izdanju Zore; objavljuje u *Republici* putopis *Iz knjige "Izlet u Mađarsku 1947"*, eseje *O Erazmu Rotterdamskom* i *O nekim problemima Enciklopedije*, a u *Novoj misli* politički esej *Teze za jednu diskusiju iz godine 1935.*

1954.

Početak godine jugoslavensko političko rukovodstvo obračunava se s M. Đilasom i liberalističkim tendencijama. Iako je prethodnih godina blisko surađivao s Đilasom, Krleža se solidarizira s Titom i distancira od Đilasa; na Plenumu Saveza književnika u Beogradu u studenome 1954.

drži referat u kojem osuđuje liberalizam i modernistička pretjerivanja u kulturi, što dovodi do polemike s mlađim naraštajem modernista. Objavljuje više dnevničkih zapisa i eseje *Bogumilski mramorovi*, *Petar Dobrović*, *O stopedesetgodišnjici ustanka*, *O ratovima na jugoslavenskom terenu* i dr.

1955.

Pojavljuje se prva knjiga *Enciklopedije Jugoslavije* nakon četverogodišnjega mukotrpnog rada na abecedariju te redakture enciklopedijskih članaka. U Beogradskom dramskom pozorištu 5. X. praižvedena je mladenačka drama *Kristofor Kolumbo*. U sklopu *Sabranih djela* u 7. svesku objavljena je nova varijanta drame *Vučjak*.

1956 - 1961.

Jedno od najmirnijih razdoblja u Krležinu životu: svakodnevno odlazi u Leksikografski zavod, tajnici diktira redaktorske primjedbe vezane za članke *Enciklopedije Jugoslavije*, ali i *Opće*, *Likovne* i *Muzičke enciklopedije*. Povremeno odlazi na odmor na Brijune i u Opatiju, a od kasnih pedesetih redoviti je Vidmarov gost u vili Bistrica u Tržiču. – Početkom šezdesetih obavlja dužnost predsjednika Saveza književnika Jugoslavije. U svibnju 1960. dočekuje J. P. Sartrea koji gostuje u Jugoslaviji. Uglavnom objavljuje eseje iz opusa *marginalia lexicographica* (golemog korpusa leksikografskih bilježaka). Istodobno temeljito redigira knjige koje izlaze u *Sabranim djelima*. Tiska nove dijarijske zapise. U *Republici* br. 11-12, 1958. objavljuje novu verziju drame *U agoniji* s dodatnim trećim činom; u splitskim *Mogućnostima* br. 11, 1959. objavljuje novu

dramu *Aretej ili Legenda o Svetoj Rajskoj Ptici*, koja je praizvedena 28. XII. 1959. u zagrebačkom HNK-u. U *Sabranim djelima* 1957. izlazi bitno preuređena zbirka političkih eseja *Deset krvavih godina*, koja će imati velik odjek zbog svojega protuunitarističkog idejnog naboja, a 1958. u beogradskom Nolitu također znatno redigirana i kompozicijski reorganizirana knjiga *Izlet u Rusiju 1925.* – Krležu muči spoznaja da je, unatoč protokolarnim počastima i kulturnom statusu neprijepornog klasika, baveći se u proteklom desetljeću uglavnom enciklopedistikom ostao na margini živih tokova književnosti, bez utjecaja na mlađe naraštaje književnika. Nastojeći doprijeti do širih čitateljskih slojeva, s urednicima glavnih hrvatskih novina tog vremena *Vjesnika* dogovara redovitu suradnju: od listopada 1960. do veljače 1961. objavljuje 13 eseja u 18 brojeva lista. Međutim, redakcija odbija

Krležinu ponudu da tiska u nastavcima i treći dio romana *Banket u Blitvi* na kojemu upravo radi.

1962 - 1967.

Krleža se ponovo dinamično vraća u maticu književnih i političkih zbivanja. U okviru Odjela za suvremenu književnost JAZU pokreće 1962. časopis *Forum* kojemu će M. Matković biti glavni urednik, a sam Krleža glavni suradnik. Već u prvim brojevima 1962. objavljuje nastavke treće knjige *Banketa u Blitvi* i prve knjige *Zastava*, potom i ulomke dijarijske proze. Oko *Foruma* se okuplja krležijanski umjetnički krug (Matković, Frangeš, Šinko, Šegedin, Bogdanov, Hegedušić). Istodobno, Krleža je blizak i s nizom bivših partizanskih generala i političara (Tuđman, Šibl, Rukavina, Holjevac, Kaić, Manola). Taj suradnički i prijateljski krug pretvara se 60-ih godina sve više u društvo političkih istomišljenika. Oni

su lijevo orijentirani, ali intenzivno zaokupljeni problemom hrvatskoga političkog identiteta. Promišljanje hrvatskoga nacionalnog pitanja i njegova rješenja unutar Jugoslavije jedna je od glavnih tematskih preokupacija Krležinih i u romanu *Zastave*. Krležina sve izrazitija nacionalna senzibiliziranost dovodi do problema u funkcioniranju redakcijskog ustroja *Enciklopedije Jugoslavije*: dio srpskih suradnika Krleži otkazuje suradnju, a njihovim pritužbama se bavi i CK SK Srbije. Problem se razrješuje zahvaljujući Krležinim utjecajnim političkim pokroviteljima. - Povremeno putuje u Titovoj pratnji u strane zemlje: 1962. u Egipat i Sudan, a 1965. u Sovjetski Savez. Krleža počinje prihvaćati i političke dužnosti: 1965. ulazi u Centralni komitet SKH (iako je to razmjerno niska funkcija, ona pokazuje pojačanu Krležinu politizaciju jer je prethodnih godina odbijao slične

ponude). U znaku je radikalnijeg postavljanja problema hrvatskoga nacionalnog identiteta i Krležin govor na Znanstvenom savjetovanju o 130-godišnjici hrvatskoga narodnog preporoda 1966. S obzirom na takav razvoj političkih stavova bilo je prirodno da kao najprominentniji individualni potpisnik podupre *Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika*. Nakon negativnoga političkog odjeka tog čina u jugoslavenskom političkom vrhu u dogovoru s J. Brozom podnosi ostavku na članstvo u CK SKH. – To je razdoblje Krležina plodnoga književnog rada: u *Forumu* 1962. tiska treću knjigu *Banketa u Blitvi* (u knjižnom obliku integralna verzija romana pojavit će se u *Sabranim djelima* 1964), a od 1962. do 1965. četiri knjige *Zastava* (četverosveščano izdanje romana pojavljuje se znatno izmijenjeno u *Sabranim djelima* 1967). U *Forumu* br. 10, 1963. objavljuje novu verziju dramskog teksta

Saloma. Tiska i nove dnevničke zapise. Objavljuje i niz važnih eseja: *Pogovor za dvije drame o Areteju i o Jurju Križaniću*, *Uvodna riječ za časopis "Danas 1952"*, *Illyricum sacrum*, *O stogodišnjici rođenja Silvija Strahimira Kranjčevića*, *O stogodišnjici Baudelaireove smrti 1867–1967*, *Odlomci romansirane biografije Frana Supila* i dr.

1968 - 1971.

U toku 1968. tiskao je u *Forumu* petu knjigu *Zastava*; započinje rad i na šestoj. Te godine dobiva ugledno međunarodno priznanje – Herderovu nagradu, zbog čega dvaput putuje u Beč. Na nagovor Predraga Matvejevića daje seriju intervjuja za francuske novine i revije: *Le Monde*, *La Quinzaine littéraire* i *La Figaro littéraire*. Za intervjuje su bile zainteresirane i redakcije domaćih novina pa Krleža naposljetku pristaje s Matvejevićem razgovarati o nizu tema vezanih za probleme umjetničkog stvaranja, vlastitog intelektualnog formiranja i o odnosu prema političkim i umjetničkim strujanjima u suvremenoj Europi. Ti intervjui su 1969. objavljeni u knjizi *Razgovori s Miroslavom Krležom* doživjevši veliki knjižarski uspjeh.

- Potkraj 60-ih prihvaća ponudu redatelja Marija Fanellija da napiše scenarij za film: kao predložak za scenarij filma *Put u raj* poslužila mu je novela *Cvrčak pod*

vodopadom. Film je snimljen 1970. (scenarij je iste godine objavljen u *Forumu*); mišljenja kritičara o vrijednosti filma i scenarija bila su podijeljena. God. 1971. izlazi posljednja, osma knjiga *Enciklopedije Jugoslavije*. – Zbog problema koje je imao u vezi s potpisivanjem *Deklaracije* Krleža je suzdržan prema događajima i akterima hrvatskog proljeća; upozorava lidere SKH na pojave nacionalističkog radikalizma, što može dovesti do sloma nastojanja koje u osnovi simpatizira.

1972 - 1981.

Nakon sloma hrvatskog proljeća Krleža intervenira, koristeći svoje političke veze, da za uhićene intelektualce izbori blaži policijsko-sudski tretman; neke od istaknutih proljećara zapošljava u Leksikografskom zavodu. - Sukobivši se 1972. s direktorom Zore I. Dončevićem, raskida ugovor o tiskanju *Sabranih djela* nakon tiskanih dvadeset devet svezaka (u izdavačkoj numeraciji 27). Na nagovor novinara sarajevskog *Oslobođenja* Enesa Čengića sklapa s *Oslobođenjem* ugovor o tiskanju izabranih djela u 20 knjiga; djela su objavljena 1973. u povodu piščeva 80-og rođendana; Krleža potom s *Oslobođenjem* sklapa ugovor o tiskanju novog izdanja sabranih djela. Time je blokirana ideja zagrebačkog Libera o tiskanju kritičkog izdanja Krležinih djela. Novo izdanje *Sabranih djela Miroslava Krleže* započeto je objavljivanjem petosveščane *Panorame*

pogleda, pojava i pojmova (priređivač A. Malinar) da bi potom u razdoblju 1976-1988. bilo objavljeno još 45 svezaka. Posebnu važnost ima objavljivanje petoknjižne varijante *Zastava* 1976. i pet knjiga *Dnevnika* 1977. u sklopu tih *Sabranih djela*. Pisma prijateljima i razgovori s Čengićem pokazuju da Krleža u tom razdoblju radi na šestoj knjizi *Zastava* (spominje čak i sedmu), ali poodmakla životna dob i sve slabije zdravlje onemogućuju ga u završavanju velikoga romanesknog projekta. Osim ulomaka dnevničke proze i nekoliko kraćih tekstova, u ovom razdoblju ne uspijeva ništa novo napisati. Suočen s tom činjenicom odobrava Enesu Čengiću zapisivanje, potom i snimanje, razgovora koje vode skoro svakodnevno o nizu Krležinih biografskih epizoda, o raznim područjima njegova djelovanja te o aktualnim kulturnim i političkim problemima. Neke je dijelove

četiriju Čengićeveih knjiga *S Krležom iz dana u dan* (tiskane 1985) Krleža i osobno autorizirao. – Sredinom 70-ih još je aktivan u Leksikografskom zavodu: sudjeluje u koncipiranju *Hrvatskoga biografskog leksikona*, predsjedava sjednicama Centralne redakcije II. izdanja *Enciklopedije Jugoslavije*, u Zavodu i svojem domu na Gvozdu prima brojne goste iz zemlje i inozemstva. Međutim, nakon velikog požara u Leksikografskom zavodu u lipnju 1977, opterećen problemima otežane pokretljivosti, prestaje dolaziti u Zavod, ali još prati rad te ustanove: o stanju u Zavodu redovito ga informiraju zamjenik direktora i urednici pojedinih edicija; Krleža oficijelno ostaje na čelu Zavoda sve do svoje smrti. – S dubokim osjećajem tuge dočekuje vijest o smrti J. Broza u svibnju 1980. jer ga je doživljavao kao prisnog prijatelja, ali i moćnoga političkog zaštitnika. Belina smrt 23. IV. 1981. duboko ga deprimira, “napušta

ga volja za životom” (Čengiće). U rujnu 1981. oboljeva od upale pluća, vezan je za postelju, sastavlja oporuku; 1. XII. prebačen je u bolnicu “Dr. Mladen Stojanović” u Vinogradskoj ulici. Umire 29. XII. 1981. Sahranjen je na Mirogoju 4. I. 1982.

Sastavio Velimir Visković

U ovoj kući rodio se Miroslav Krleža, Duga ulica 7
(danas Radićeva ul.)
Zagreb, 2001. god.
foto Miljenko Gregl

Miroslav Krleža
Zagreb, 1895. god.
Atelier Rudolf Ullrich

Miroslav Krleža za vrijeme školskih
praznika
Zagreb, 1907. god.
Atelier A. Brauner

Miroslav Krleža u uniformi pitomca kadetske škole
u Pečuhu, prvi božićni dopust 1908. god.
Fotografički artistički atelier za modernu fotografiju
A. Brauner, Zagreb, Frankopanska ulica 11

Vojni pitomci u Pečuhu (Miroslav Krleža u drugom redu
prvi s lijeva)
1909. god.
Atelier Merćep, Zagreb

Miroslav Krleža kao kadet pri kraju školovanja u
Pečuhu, na ferijama u Zagrebu, 1911. god.
albuminska fotografija
Fotografički artistički atelier za modernu fotografiju
A. Brauner, Zagreb, Frankopanska II

Miroslav Krleža
1915. god.

Miroslav Krleža
1934. god.

Miroslav Krleža i Ivo Andrić

Miroslav Krleža i Josip Broz Tito

Miroslav Krleža i Josip Broz Tito

Miroslav i Bela Krleža kao gosti Tita i Jovanke Broz na Brijunima

Miroslav Krleža u Egiptu
1962. god.

Proslava 85. rođendana Miroslava Krleže u Koncertnoj
dvorani "Vatroslav Lisinski"
Zagreb, 1978. god.

Djela Miroslava Krleže

- Adam i Eva
- Aretej ili Legenda o Svetoj Rajskoj Ptici
- Balade Petrice Kerempuha
- Balkanske impresije
- Banket u Blitvi
- Barun Konrad
- Bogumilski mramorovi
- Cvrčak pod vodopadom
- Deset krvavih godina
- Dijalektički antibarbarus
- Djetinjstvo u Agramu godine 1902-03.
- Dnevnik
- Eppur si muove
- Evropa danas
- Fragmenti
- Galicija
- Golgota
- Gospoda Glembajevi
- Hiljadu i jedna smrt
- Hodna satnija
- Hodorlahomor Veliki
- Hrvatska književna laž
- Hrvatska rapsodija
- Hrvatska smotra
- Hrvatski bog Mars
- Illyricum sacrum
- Ivan Križovec
- Izlet u Madžarsku 1947.
- Izlet u Rusiju 1925.
- Knjiga proze
- Književnost danas
- Kraljevo
- Kristofor Kolumbo
- Leda
- Legenda
- Leševi
- Lirika
- Maskerata

- Michelangelo Buonarroti
- Moj obračun s njima
- Moja ratna lirika
- Na rubu pameti
- Najnovija anatema moje malenkosti
- Nekoliko riječi o malograđanskom historizmu hrvatstva uopće
- Novele
- O Erazmu Rotterdamskom
- O Ivanu Meštroviću
- O Klaudiju Galenu
- O Kranjčevićevoj lirici
- O našoj inteligenciji
- O nekim problemima Enciklopedije
- O nemirima današnje njemačke lirike
- O patru dominikancu Jurju Križaniću 1619.-1683.
- O ratovima na jugoslavenskom terenu
- O Stjepanu Radiću

- O stogodišnjici Baudelaireove smrti 1867.-1967.
- O stogodišnjici rođenja Silvija Strahimira Kranjčevića
- O stopedesetgodišnjici ustanka
- Odlomci romansirane biografije Frana Supila
- Petar Dobrović
- Pjesme I
- Pjesme II
- Pjesme III
- Pjesme u tmini
- Poezija u starogrčkoj medicini
- Pogovor za dvije drame o Areteju i o Jurju Križaniću
- Povratak Filipa Latinovicza
- Predgovor "Podravskim motivima"
- Pro domo sua
- Put u raj

- Saloma
- Slom Frana Supila
- Smrt Florijana Kranjčeca
- Smrt Franje Kadavera
- Stjepan Radić 8. VIII. 1928.
- Teze za jednu diskusiju iz godine 1935.
- Titov povratak 1937.
- Tri kavalira gospođice Melanije
- Tri simfonije
- Tri urednika
- Trula zemlja
- U agoniji
- U logoru
- U predvečerje
- Uvodna riječ za časopis “Danas 1952”
- Veliki meštar sviju hulja
- Vražji otok
- Vučjak

- Zaratustra i mladić
- Zastave
- Zeleni barjak